

Etnogeneza românilor între știință și politică

Etnogeneza românilor a devenit obiect al disputei fiind contestată de anumiți autori. Astfel autohtonismul românilor și latinitatea limbii române sunt puse sub semnul întrebării.

Există însă reprezentanți ai populațiilor care s-au stabilit în spațiul carpato-danubiano-pontic care consideră că românii sunt cei mai vechi locuitori din aceste zone. Spre exemplu Anonymus relatează faptul că maghiarii găsesc în Pannonia o populație numeroasă alcătuită din mai multe neamuri: „*sclavii*” – sclavii, „*bulgarii*” și „*vlahii*” adică păstorii romanilor. Același autor prezintă primele incursiuni ale maghiarilor împotriva liderilor locali, una dintre căpeteniile maghiare, Tuhutum, învingându-l pe Gelu, „*un oarecare blac*”, al cărui ducat avea capitala la Dăbâca (Podișul Transilvaniei). Simon de Keza precizează în lucrarea sa, „*Gesta Hunnorum et Hungarorum*”, faptul că românii sunt păstori și coloni ai romanilor și supraviețuiesc în Pannonia în vremea hunilor. Secuiei, potrivit aceluiași cronicar, locuiesc „în munții de margine”.

Lucrarea „*Viața Sfântului Gerard*” ne oferă informații despre formațiunile politice românești din secolul XI ce intră în conflict cu suzeranitatea maghiară (în Banat-voievodatul lui Ahtum cu capitala la Morisena, în Transilvania-voievodatul lui Geula cel Tânăr cu capitala la Bălgrad).

În anul 1791, la Viena, istoricul ungar Hustzei Andras, autorul cărții „*Vechea și Noua Dacie*” scrie că „românii sunt urmașii geților” și ai „vechilor colonii romane”, limba lor este atât de apropiată de cea veche romană (latina), încât românii (valahii) sunt în Transilvania descendenții celor două popoare antice amintite.

Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când românii din Transilvania au cerut drepturi politice egale cu celelalte popoare ale Imperiului Habsburgic, istoricii străini au recunoscut originea latină a limbii și poporului român, fără să nege continuitatea lui în spațiul carpato-danubiano-pontic. Pentru a le contesta cererile lor îndreptățite, în secolul al XVIII-lea, Eder, Sulzer, Engel, și după aceea o pleiadă întregă de istorici sau oameni politici, au contestat formarea românilor pe teritoriul vechii Dacii.

1. Precursorii lui Robert Roesler și contestării lor

În contextul în care românii din Transilvania desfășoară acțiuni în vederea emancipării naționale apar unele teorii menite să servească intereselor politice stăpânilor alogeni.

Astfel, Szamoskozy Istvan susține într-o lucrare din anul 1593 că românii sunt urmașii coloniștilor romani. După domnia lui Mihai Viteazul afirmă însă că românii nu sunt urmașii coloniștilor aduși de Traian în Dacia, întrucât romanii sunt mutați la sud de Dunăre. Acest istoric este primul care contestă în scris autohtonismul și continuitatea românilor în Dacia. Este combătut de cărturarii sași L. Toppeltinus și J. Troster.

În anii 1781-1782 apare la Viena o lucrare în trei volume scrisă de Franz Joseph Sulzer care susține că Dacia a fost părăsită iar românii nu se trag din coloniștii romani ci s-au format ca popor în Peninsula Balcanică, unde primesc influența slavă și îmbrățișează credința ortodoxă; trec fluviul în două etape-la sfârșitul secolului al XIII-lea, când sunt atacați de împăratul Isaac Angelos, precum și după marea invazie a trătarilor (1241), când „*Cumania era golită de toți locuitorii*” iar în Transilvania

românii se așează după venirea ungarilor și de aceea nu au drepturi politice. Însă Sulzer nu-și convinge contemporanii. Chiar în timpul răscoalei condusă de Horea, un învățat sas, Michael Lebrecht, scrie că românii, ca urmași ai romanilor, sunt „*cei mai vechi locuitori ai acestor regiuni*”. Trei ani mai târziu, un renumit cărturar englez, Gibbon, specializat în istoria Imperiului Roman, arată că în Dacia, după retragerea aureliană, rămâne „*o parte însemnată din locuitorii ei, care mai mare groază aveau de emigrare decât de stăpânitorul got*”. De la acești locuitori, migratorii învață agricultura și obiceiurile lumii civilizate.

Mișcarea națională românească din 1791 este comentată defavorabil de I. C. Eder și de Bolla Marton. Primul găsește astfel prilejul de a relua ideile lui Sulzer: românii nu au origine română; ei emigrează de la nord de Dunăre, în secolul al XIII-lea și nu au nici un drept în Transilvania. Bolla încearcă chiar să demonstreze că românii sunt de origine bulgară, de aceea li se spune „*volohi*”.

Engel susține că locuitorii de origine română revin în nordul Dunării prin anii 811-813, când țarul bulgar Krum îi nimicește pe avari. Potrivit acestuia, românii vin în Transilvania în secolul al IX-lea. Tot el vorbește despre o posibilă colonizare a Maramureșului cu vlahi din jurul Constantinopolului, trimiși de împăratul Andronic al II-lea Paleologul în ajutorul regelui ungar Ladislau Cumanul, cu prilejul unei campanii contra tătarilor.

2. Teoria imigraționistă

După realizarea dualismului austro-ungar (1867), Robert Roesler publică, în 1871 la Viena, lucrarea „*Romanische Studien*” („*Studii românești. Cercetări asupra istoriei vechi a românilor*”). El preia argumentele precursorilor săi și dezvoltă teoria imigraționistă, denumită treptat teoria roesleriană.

Principalele idei ale lui Roesler sunt următoarele: 1) dacii ar fi fost distruși ca popor în urma războaielor cu romanii; 2) vechea toponimie dacică ar fi dispărut datorită acestei exterminări; 3) Dacia nu a putut fi romanizată în 165 de ani; 4) toți locuitorii au părăsit Dacia în timpul lui Aurelianus; 5) poporul român și limba română s-ar fi format la sud de Dunăre, în acest caz argumentele fiind: a) lipsa elementelor germanice din limba română; b) existența unor elemente lexicale comune în limbile albaneză și română; c) asemănarea dialectelor dacoromân și macedoromân; d) influența slavă, primită numai la miazăzi de fluviu, unde românii devin ortodocși și preiau limba slavonă, folosită lung timp în biserica lor; 6) românii ar fi un popor de păstori nomazi; 7) n-ar exista izvoare istorice care să ateste existența românilor la nord de Dunăre anterior de secolul al XIII-lea, deci ei ar fi venit după maghiari în Transilvania.

Exterminarea dacilor prin două războaie ar fi un caz unic în istoria universală antică. Faptul că nu s-a întâmplat așa este demonstrat de multiplele dovezi ale continuității dacice sub stăpânire română (miile de inscripții din Dacia Traiană, Moesia Inferior și Moesia Superior) care atestă conviețuirea activă dintre autohtonii geto-daci și coloniștii Romei. Cât privește toponimia, noile așezări cu nume ca Apulum, Buteridava, Capidava, Drobeta demonstrează că argumentele lui Robert Roesler sunt eronate.

Izvoarele literar-istorice, dovezile lingvistice dar și cele arheologice, cartografice, epigrafice, numismatice, atestă realitatea etno-demografică din secolele al II-lea și al III-lea: dacii nu sunt distruși ca popor, ei sunt învinși, supuși, trăiesc în așezări rurale și urbane, sunt romanizați iar cei 165 de ani au fost suficienți pentru ca romanizarea să aibă loc.

Izvoarele lingvistice - dar și cele de altă natură - confirmă continuitatea daco-romană la nord și la sud de Dunăre, din 275 până în anul 602. Conviețuirea cu populațiile germanice la miazăzi de fluviu este ușor de dedus din opera lui Auxentius, episcop de Durostorum. Mult invocata chestiune a

fondului lexical comun din limbile română și albaneză este deplin lămurită prin cercetările efectuate în ultimul timp, atât pe plan național, cât și internațional. Asemănările cu limbile vorbite în spațiul baltic, în Caucaz, chiar mai departe, nu fac altceva decât să reliefeze autohtonismul românilor, formarea lor ca popor în spațiul carpato-danubiano-pontic, la nord și la sud de Dunăre.

Nici un izvor nu atestă o „migrație românească” de la sud la nord în secolele IX-XII. Emigrările românești vor avea loc în secolele XIII-XX, dar toate dinspre Transilvania către celelalte sectoare ale spațiului carpato-danubiano-pontic.

3. Combaterea teoriilor neștiințifice privind etnogeneza românilor

Teoria imigraționistă este prompt combătută de teoria autohtonismului (sau continuității) susținută de A. D. Xenopol și Bogdan Petriceicu Hajdeu, Al. Philippide (care consideră „nule” rezultatele investigației lui Roesler) și N. Iorga (arată netemeinicia argumentelor apărătorului dualismului).

Pe lângă teoria imigraționistă s-au mai dezvoltat și alte falsuri științifice. Spre exemplu teoria slavistă afirmă că poporul român s-a format numai la nord de Dunăre având între secolele VIII-IX o cultură materială slavă. Academicianul sovietic Lazarev contestă unitatea etno-lingvistică din spațiul carpato-danubiano-pontic afirmând că aici există două popoare, fiecare vorbind o limbă proprie: poporul român și poporul moldovean. Însă romanizarea dacilor liberi, evoluția daco-romanilor și românilor în secolele al III-lea – al XIII-lea infirmă aceste teorii și confirmă unitatea ancestrală a poporului român, peste denumirile regionale-moldoveni, dobrogeni, ardeleni, bănățeni- date ulterior.

În final, putem afirma faptul că teoria imigraționistă are caracter neștiințific deoarece ignoră dovezi și interpretează eronat izvoarele istorice precum și un caracter politic deoarece încearcă să justifice stăpânirea austro-ungară asupra Transilvaniei.